

เอ็ม.เอ็น. อุ๋ทอง

ฟอนท์ทองจากยุคไฟโตไทป์

อุ๋ทอง เป็นตัวพิมพ์พื้นเส้นหนักเบา
ที่เกิดในยุคตัวเรียงพิมพ์ด้วยแสง

U thong is one of many attractive Thai fonts crafted by the expert hands of Manit, Srisomporn. The graceful thick and thin contrast of this conventional face is noted for its smooth transition from the thicker verticals to the lighter horizontals. The baseline ends of the stems are slant-cut to resemble line drawing in most traditional Thai graphic motifs.

The PostScript version of Uthong, recast by its designer and named EAC Uthong, was a popular face that thereafter served as prototype for a number of Unicode makeovers, such as UPC Eucrosia and TF Uthong. Some of the issues with the glyphs of Uthong, which had been passed onto all of the recast versions, can be found in its Regular weight: the strokes are a tad too thick – which could cause eye strain on prolonged reading – and the inconsistency of the slant-cut terminals shows up badly when the face is set at 36 points or larger.

With MN Uthong, the latest makeover of Mani’s original design, such problems have been rectified. The new Regular now has thinner strokes and is upsized to Medium. A Light weight is added as a new option. The slant-cut terminals of all weights are replaced with a horizontal cut to render an appearance of balance and stability.

In addition, the Arabic numerals of MN Uthong are reshaped to a constant width for user’s convenience, especially in accountancy work. Many Thai body-text fonts have been found to contain inconsistent numeral widths across the styles in a font family. For example: the Thai numeral ๗ is wider than ๓; or the bold Arabic numbers are made much broader than their regular counterparts.

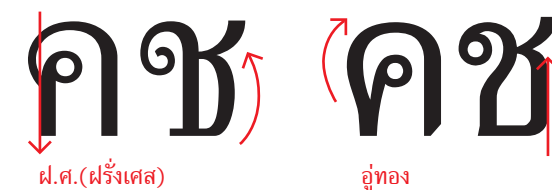
The initials MN denote copyright sharing between Manop, the original PostScript font designer, and DB, the type foundry responsible for recasting his classic craftsmanship into Unicode for commercial distribution.

อะไรเป็นแรงบันดาลใจให้ อ.มานพ ศรีสมพร ออกแบบตัวอุ๋ทองขึ้นมา? เพื่อให้คำตอบนี้เข้าใจง่ายเราต้องย้อนกลับไปดูตัวเรียงพิมพ์ตะกั่วเก่าที่มีมาก่อนหน้าตัวคอมพิวเตอร์กราฟิก (ชื่อทางการค้าของตัวเรียงพิมพ์ด้วยแสงยอตนิยมยุคนั้น). จะพบว่ามิตัวพื้นแท้ ๆ อยู่เพียงตัวเดียว คือ แบบตัว ฝ.ศ. เท่านั้นที่เส้นเป็นแบบหนักเบา (ตัวเส้นหนักเบาอื่น ๆ เป็นตัวโป่ง เช่น โป่งบาง, โป่งใหม่, โป่งรอง ล้วนใช้เป็นตัวพาดหัว). อาจเป็นเพราะรากของตัวเขียนบรรจงไทยเป็นเส้นสม่ำเสมอ (Even Weight) เพราะเกิดจากใช้เหล็กปลายแหลม ‘จาว’ ลงไปบนใบลาน จึงทำให้ตัวพื้นไทยส่วนใหญ่เป็นแบบเส้นสม่ำเสมอ ตั้งแต่ตัวบริดเลย์, ริงสยาม ฯลฯ (ที่ต้องเรียงทีละตัวด้วยมือ) จนถึงตัวโมนोไทป์ (ที่เรียงพิมพ์ด้วยคีย์บอร์ดสั่งหล่อแบบพิมพ์ที่ละหน้า).

เทคโนโลยีการเรียงพิมพ์	ตัวพื้น
ยุคตัวเรียงพิมพ์ตะกั่ว เรียงทีละตัวด้วยมือ	บริดเลย์ เหลี่ยม บริดเลย์ โค้ง ริงสยาม ฝรั่งเศส
ยุคตัวเรียงโมนอไทป์ เรียงพิมพ์ด้วยคีย์บอร์ด หล่อแม่พิมพ์ที่ละหน้า	โมนอไทป์ บาง โมนอไทป์ กลาง
ยุคตัวเรียงพิมพ์ด้วยแสง เรียงพิมพ์ด้วยคีย์บอร์ด ออกมาเป็นแผ่นโบรไมด์	ทอมไลท์ อุ๋ทอง

ตัวคอมพิว ‘อุ๋ทอง’ จากหนังสือ ‘ตัวอย่างอักษรคอมพิวเตอร์’ บริษัท ฟลิคไฟโต้และโฆษณา จำกัด หน้า 4 (ใช้รหัส ตี1 และ ตี 2)

“ผมอยากออกแบบตัวพิมพ์เส้นหนักเบาอย่างตัว ฝ.ศ. แต่ให้มันดูเป็นไทย ๆ” อ.มานพ ว่าอย่างนั้น. คำตอบคือ ฝ.ศ. เป็นแรงบันดาลใจให้เกิด อุ๋ทอง. แต่อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ที่ได้ ออกมานั้นต่างกันมาก. ตัว ฝ.ศ. ถูกสร้างขึ้นโดยนักออกแบบชาวฝรั่งเศสที่น่าจะปวดหัวสับสนระหว่างอักษรไทยหลายคู่ของไทย เช่น ค-ด, ข-ช จึงจัดเอาการจัดระเบียบเส้นของตัวพิมพ์อักษรลาตินที่เขานัดมาจัดการกับความสับสนเป็น ค-ด, ข-ช ทำให้เกิดตัวพิมพ์ที่น่าตาแปลกแยกไปจากวิธีการเขียนดั้งเดิมมาก คือ เส้นคอของตัว ค อยู่ในแนวตั้ง (แทนที่จะเฉียงลงมาจากด้านซ้าย) หรือเส้นหลังตัว ช ที่โค้ง (แทนที่จะตรงขึ้นไป) แถมนขนาดหัวของ ข-ช ก็ใหญ่เท่าครึ่งของความสูง บ เพื่อให้สังเกตเห็นรอยหยักของหัว ช ชัด ๆ ว่าไม่ใช่หัวข้าง! ส่วนการเดินเส้นตัวอุ๋ทองของ อ.มานพ ดูเป็นไทยมาก ค-ด มีเส้นคอเฉียงตรงลงมาจากซ้าย ส่วนเส้นหน้าโค้งต่อเนื่องไปกับเส้นบน. หัวตัว ข, ช มีเส้นหลังลากตั้งตรงทั้งคู่. และหัว ข, ช ก็ไม่ได้ห้อยต่ำลงมา กลางตัวแบบ ฝ.ศ. ซึ่งเป็นสัดส่วนที่งามอย่างไทยมากกว่า. อย่างไรก็ตาม รายละเอียดบางอย่างที่ดีของ ฝ.ศ. ก็ถูกหยิบยืมมาใช้กับอุ๋ทอง เช่น การตัดปลายขาหลังตัว ก, ปลายหางตั้งทุกตัว (น, บ, ป, ม ฯลฯ) ในแนวเฉียง อ.มานพก็นำมาใช้

กขขคคฆงจฉชฌฉฎฎฐฏฒณดตถทธ
 กขขคคฆงจฉชฌฉฎฎฐฏฒณดตถทธ
 กขขคคฆงจฉชฌฉฎฎฐฏฒณดตถทธ
 กขขคคฆงจฉชฌฉฎฎฐฏฒณดตถทธ

MN Uthong (Light, Regular, Medium, Bold)

เปรียบเทียบความกว้างตัวพิมพ์
 ของชุดตัวเลขไทย/อาราบิก
 ระหว่าง ฟอนท์กลุ่ม อู่ทอง แบบ Opentype

	Regular	Regular/ Bold
MN Uthong	๑๒๓๔๕๖๗๘๙๐ ๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑ ๒๒๒๒๒๒๒๒๒๒ ๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓ ๔๔๔๔๔๔๔๔๔๔ ๕๕๕๕๕๕๕๕๕๕ ๖๖๖๖๖๖๖๖๖๖ ๗๗๗๗๗๗๗๗๗๗ ๘๘๘๘๘๘๘๘๘๘ ๙๙๙๙๙๙๙๙๙๙ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐	1234567890 1111111111 2222222222 3333333333 4444444444 5555555555 6666666666 7777777777 8888888888 9999999999 0000000000
TF Uthong	๑๒๓๔๕๖๗๘๙๐ ๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑ ๒๒๒๒๒๒๒๒๒๒ ๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓ ๔๔๔๔๔๔๔๔๔๔ ๕๕๕๕๕๕๕๕๕๕ ๖๖๖๖๖๖๖๖๖๖ ๗๗๗๗๗๗๗๗๗๗ ๘๘๘๘๘๘๘๘๘๘ ๙๙๙๙๙๙๙๙๙๙ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐	1234567890 1111111111 2222222222 3333333333 4444444444 5555555555 6666666666 7777777777 8888888888 9999999999 0000000000
UPC Eucrosia	๑๒๓๔๕๖๗๘๙๐ ๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑ ๒๒๒๒๒๒๒๒๒๒ ๓๓๓๓๓๓๓๓๓๓ ๔๔๔๔๔๔๔๔๔๔ ๕๕๕๕๕๕๕๕๕๕ ๖๖๖๖๖๖๖๖๖๖ ๗๗๗๗๗๗๗๗๗๗ ๘๘๘๘๘๘๘๘๘๘ ๙๙๙๙๙๙๙๙๙๙ ๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐	1234567890 1111111111 2222222222 3333333333 4444444444 5555555555 6666666666 7777777777 8888888888 9999999999 0000000000

และเพิ่มการตัดปลายขาหลังทุกตัวที่ยืนบนเส้นฐานเป็นแนวเฉียงเหมือนตัว ก ทั้งหมด. ไม่เพียงเท่านั้น ปลายเส้นบนของอักษรทุกตัวที่ตัดไปด้านหน้า เช่น ล. ว, อ ก็ล้วนตัดเป็นแนวเฉียงเข้าลำตัว. การตัดปลายเส้นอักษรส่วนใหญ่เป็นแนวเฉียงนั้นช่วยปรุงแต่งให้อู่ทองดูพลิ้วไหวทว่าล้ำรวม ไม่เอิกเกริกแบบตัวอารักษ์ทั่วไป.

ความรู้สึกต่ออู่ทองที่บรรยายมานี้ไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้นเขียนบทความนี้ แต่เกิดขึ้นตั้งแต่ครั้งแรกที่ผมได้พบมันในแบบตัวเรียงพิมพ์คอมพิวเตอร์ที่เดียว และมักเลือกใช้งานตัวอู่ทองกับงานด้านศิลปวัฒนธรรม. อย่างไรก็ตาม เมื่อลองใช้ทำหนังสือพบว่าตัว Regular ให้สีที่เข้มเกินไปเล็กน้อย ซึ่งจะค่อย ๆ รู้สึกหนักตา เมื่ออ่านไปนาน ๆ เข้า. ครั้งลองสั่งตัวขยายใหญ่มาทำตัวศิลปะแล้วยังพบว่าที่ขนาดยิ่งโต สายตาก็จับความกระดกกระเดกบนเส้นฐานอันเกิดจากขาอักษรที่ยืนมีทั้งตัดตรง(ขาหน้า) และตัดเฉียง (ขาหลัง) สลับกันไป.

เมื่อ DB มีโครงการนำฟอนท์ PostScript ที่ อ.มานพ ศรีสมพร สร้างไว้ทั้งหมดมาพัฒนาเชิงพาณิชย์เป็น Opentype ตระกูล MN ในปี 2556 ผมมีโอกาสได้ปรึกษา อ.มานพ เรื่องตัวอู่ทองเป็นพิเศษ เพื่อขออนุญาตแก้ไขเพิ่มเติมให้ใช้งานได้กว้างขวางยิ่งขึ้น. เริ่มจากการทำตัว Regular ใหม่ให้บางลง, เพิ่มตัว Light เข้าไป ส่วนตัว Regular เดิมเปลี่ยนชื่อเป็น Medium แทน. รวมตัวเอนแล้ว MN Uthong ใหม่จึงมีถึง 8 สไตล์. เฉพาะตัวที่ตั้งตรงปรกติผมแก้ไขขาหลังที่ยืนบนเส้นฐาน (แบบตัว ก) ทุกตัวจากเดิมตัดเฉียง เป็นตัดแนวอนเสมอเส้นฐาน ทำให้ใช้เป็นตัวศิลปะได้เพิ่มอีก 4 สไตล์. ส่วนตัวเอนยังคงปล่อยเฉียงตามต้นฉบับ เพราะแนวเส้นตัดเฉียงปลายขาหลังอักษรในตัวเอน จะทำมุมกับเส้นฐานน้อยกว่าของในตัวตั้ง จึงดูราบรื่นดีอยู่แล้ว.

บปผลพพภมยรฤลภวศษหฬอฮ
 บปผลพพภมยรฤลภวศษหฬอฮ
 บปผลพพภมยรฤลภวศษหฬอฮ
 บปผลพพภมยรฤลภวศษหฬอฮ

เนื่องจากอู่ทองเป็นตัวพิมพ์คอมพิวเตอร์ที่ก่อกำเนิดขึ้นเนื่องจากยุคตัวตะกั่ว จึงยังคงติดความเคยชินใช้เลขอารบิกสูงเท่าพยัญชนะไทยแบบตัวตะกั่วมา. TF Uthong แม้เป็น Opentype แต่ก็ยังอดสับสนตัวเลขอารบิกขนาดเล็กมาจากอู่ทอง ผมเล็งเห็นปัญหานี้มาตั้งแต่ตอนทำ DB ThaiText ในปี 2530 แล้วว่าขึ้นใช้เลขอารบิกตัวเดียวเท่า บ จะทำให้ไม่ได้ส่วนเมื่อพิมพ์ตัวเลขร่วมกับอักษรภาษาอังกฤษ. ผมจึงอนุโลมให้ตัวเลขอารบิกสูงกว่า บ เพื่อความราบรื่นในงานพิมพ์ (ซึ่งในปัจจุบันมีโอกาสใช้ 2 ภาษา แทรกกันอยู่ค่อนข้างมาก) และใช้เป็นมาตรฐานของ DB เรื่อยมา. ชุดตัวเลขอารบิกของอู่ทองจึงต้องแก้ไขให้สูงกว่า บ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานฟอนท์ตัวพื้นไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบัน.

ถ้าจะใช้ MN Uthong Light เป็นตัวพื้น
 แนะนำให้ใช้ที่ขนาด 14 พอยท์
 ขึ้นไปเป็นอย่างน้อย
 (พิมพ์ด้วย MN Uthong Light ขนาด 14 พอยท์)

๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
 ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
 ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
 ๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙

กรณีขนาดของตัวเลขอารบิกในตัวพิมพ์ไทยนั้น เมื่อพูดกันเฉพาะประเด็น ‘ความงาม’ แล้ว มันอาจไม่จบบนโต๊ะประชุมเพราะบางคนอาจชอบตัวเลขเท่าพยัญชนะไทยมากกว่าใหญ่เท่าตัวพิมพ์ใหญ่ภาษาอังกฤษ. ในการประชุมว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานสัดส่วนตัวอักษรไทย-โรมันที่ NECTEC ปีพ.ศ.2536 ร่วมกับวิศวกรหลายคน ผมจึงเลือกเน้นประเด็น ‘ประโยชน์ใช้สอย’ ของตัวเลขอารบิก โดยเสนอว่าควรมีขนาดโตกว่าพยัญชนะไทย เพราะเลข 1 ตัวมีนัยยะสำคัญสูงกว่าอักษรหนึ่งตัว (คุณต้องพิมพ์ หนึ่ง ผสม 5 อักขระถึงจะได้ความหมายเท่ากับ 1 !) โดยเฉพาะเมื่อใช้เป็นตัวพื้นขนาดเล็ก ๆ จะได้ไม่ต้องเพ่งดูตัวเลข (ว่าเป็น 5 หรือ 9 ซึ่งต่างกันถึง 4 เป็นต้น). ทุกคนในที่ประชุมยอมรับข้อเสนอนี้ และต่อมาในปี 2537 สัดส่วนระหว่างอักษรไทย-โรมัน-ตัวเลขอารบิก ถูกตีพิมพ์เผยแพร่เป็นทางการครั้งแรกในหนังสือ ‘แบบตัวพิมพ์ไทย’ หน้า 14.

อันที่จริงความกว้างตัวพิมพ์ (Character Width) ของตัวเลขทั้งไทย-อารบิก ได้มีการกำหนดมาตรฐานไว้แล้วในหน้า 14 ของ ‘แบบตัวพิมพ์ไทย’ ที่จัดทำโดย NECTEC เช่นกัน. อู่ทองแรกเริ่มของ อ.มานพ เกิดก่อน พ.ศ.2537 จึงอนุโลมได้ว่าเลข ๗ กว้างกว่า ๓ และเลขอารบิกชุดตัว Regular กับ Bold กว้างไม่เท่ากัน. แต่เป็นเรื่องแปลกสำหรับ UPC Eucrosia และ TF Uthong ซึ่งเป็น Opentype ที่เกิดหลัง 2537 ที่กลับไม่มีการแก้ไขใด ๆ ! ใน MN Uthong จึงถือโอกาสแก้ความกว้างตัวพิมพ์ของชุดตัวเลขอารบิกทุกตัวทุกน้ำหนักให้เท่ากันหมด เพื่อพิมพ์เลขทางบัญชีได้หลักตรงกัน (แม้เปลี่ยนตัวหนาแน่น) รวมทั้งยังสามารถแก้ไขตัวเลขโดยไม่ทำให้ส่วนอื่น ๆ ต้องเคลื่อน (เพราะเลขทุกตัวกว้างเท่ากันหมด).

ถ้าแฟนพันธุ์แท้อู่ทอง รู้ว่า MN Uthong มีถึง 4 น้ำหนักพร้อมตัวเอนเป็น 8 สไตล์ แลผมขยายเป็นศิลปะได้เนียนตาขึ้นคงไม่ลองไม่ได้แล้ว ลองไปซักพักจะรู้ว่าตัวพื้นขนาดไหนควรใช้ Regular ขนาดไหนควรใช้ Light. ต้องลองดวงนโหลดไปทดสอบดู ไม่ลองไม่รู้.

ใช้จริงค่อยซื้อครับ.